

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ (๑) อนุรักษ์ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแห่งคนไทย สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

งานการศึกษา สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นประชาชนบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิ มีความหมายว่า พื้น ชั้น พื้นเพ

ปัญญา หมายความว่า ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ความฉลาดเกิดแต่การเรียนรู้และคิด

ภูมิปัญญา หมายถึง พื้นคสามรู้ ความสามารถ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถในการใช้พื้นความรู้สร้างสรรค์งานเพื่อพัฒนาและดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น

การถ่ายทอดความรู้หรือการสอน หมายถึง บอกวิชาความรู้ให้แสดงเข้าใจโดยวิธีบอกหรือทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง

จากการศึกษาความหมายที่ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการต่าง ๆ ซึ่งครอบคลุมคำว่า ภูมิปัญญา ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย สามารถรวบรวมได้ดังนี้

๑) ภูมิปัญญา

คำว่าภูมิปัญญา ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษ Wisdom ซึ่งหมายความว่า ความรู้ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด คสามสามารถ ที่เป็นผลมาจากการใช้ความคิด และสติปัญญาในการปรับตัวและดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น เรียนรู้ และสะสมเป็นระยะเวลานาน สามารถใช้หรือปรับเปลี่ยนมาสร้างประโยชน์และแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ภูมิปัญญาอาจเกิดจากประสบการณ์ของกลุ่มชนในชุมชนจากภายนอก ชุมชน และ/หรือผลิตใหม่ หรือผลิตซ้ำขึ้นมาได้

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๕
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา
ด้านเกษตรกรรม

ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของภูมิปัญญา	บริเวณที่พบ	ลักษณะเด่น
๑. ศูนย์การเรียนรู้การ พัฒนาที่ดินตามแนว เศรษฐกิจพอเพียง	นายสุทิน บุญกองแก้ว	หมู่ ๑ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	เศรษฐกิจพอเพียง การผลิตปุ๋ยน้ำ หมักชีวภาพ นักหมักสมุนไพร
๒. เศรษฐกิจพอเพียง	นางนารี คำแสนราช	๖๘ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำการเกษตร
๓. ปุ๋ยหมักชีวภาพ	นายแสน สุขดี	๑/๕ หมู่ ๕ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ
๔. เพาะเห็ดนางฟ้า	นายประจิตร ละอองศรี	๑๐/๑ หมู่ ๕ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	เพาะเห็ดนางฟ้า
๕. การเกษตร	นางสมภาพณ์ อยู่สุขุม	๑๙/๓๐ หมู่ ๘ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำการเกษตร

๒) ภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านว่าเป็นความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน ซึ่งได้เรียนรู้จากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง และผู้ที่มีความรู้ในชุมชน ความรู้เหล่านี้เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เป็นแนวทางหลักเกณฑ์ มีวิธีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์กับผู้ล่งลับไปแล้วกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกับธรรมชาติ ความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับปรุง ประยุกต์และเปลี่ยนแปลงจนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง รากฐานความรู้ของชาวบ้านที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์และความรอบรู้ รวมทั้งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพการณ์ทางแวดล้อม และวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม

๓) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๖ ได้ให้ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ โดยแยกให้ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญา ว่าหมายถึง พื้นความรู้ ความสามารถ และคำว่า ท้องถิ่น ว่าหมายถึง ท้องที่ใดท้องที่หนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้น คำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงหมายถึง พื้นความรู้ ความสามารถของท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง

สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคม และในสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม การดำเนินงานด้านวัฒนธรรม จึงต้องใช้ปัญญาค้นหาสิ่งที่มีอยู่แล้ว พื้นฟู ประยุกต์ เสริมสร้างสิ่งใหม่ บนรากฐานสิ่งเก่าที่ค้นพบนั้น นักพื้นฟู นักประยุกต์และนักประดิษฐ์คิดค้นทางวัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้ มีชื่อเรียกในเวลาต่อมาว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” หรือ “ผู้รู้ชาวบ้าน” และสติปัญญาที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์นี้เรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” หรือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

ศูนย์พัฒนาหลักสูตรกรมวิชาการ กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านคือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน และในตัวของผู้รู้เองหากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จัก เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมความรู้และประสบการณ์ของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนเป็นวิถีชีวิต มรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและมีความหมายเป็นอัตลักษณ์

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๕
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา
ด้านหัตถกรรม

ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของภูมิปัญญา	บริเวณที่พบ	ลักษณะเด่น
๑. จักสาน	นางอาพร เพชรนัย	๔ หมู่ ๕ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำจักสาน
	นายเลื่อน ฉื่อนนอก	๓๗ หมู่ ๘ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำจักสาน
๒. ทำไม้กวาด	นางสว่าง มีทองเหลา	๓๑๓ หมู่ ๘ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำไม้กวาด
	นางหนูขำ เนาวนนท์	๓๖ หมู่ ๘ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำไม้กวาด
	นางเพ็ญศรี ปานจิตร	๒๙๑ หมู่ ๘ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำไม้กวาด

ด้านอุตสาหกรรม

ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของภูมิปัญญา	บริเวณที่พบ	ลักษณะเด่น
๑. การทำเฟอร์นิเจอร์	นายสุนันท์ คำมีพา	๒ หมู่ ๑ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้กาแพ
	นายมนตรี โทนันท์	๑๔๙ หมู่ ๘ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้แปรรูป
๒. การทำกรงนก	นายสุชาติ สมบัติมาศ	๕๑ หมู่ ๘ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำกรงนก
	นายธงชัย ภิญโญทรัพย์	๑๐๓ หมู่ ๘ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำกรงนก

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๕
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา
ด้านการแพทย์ไทย

ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของภูมิปัญญา	บริเวณที่พบ	ลักษณะเด่น
๑. การนวดแผนไทย	นางยุพา คงกระพันซ์	๒๘/๓ หมู่ ๑ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	นวดแผนไทย
	นางสาว ไปไหน	๒๓๓ หมู่ ๓ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	นวดแผนไทย
	นายพรมมา เยาะนารถ	หมู่ ๗ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	นวดแผนไทย
	นายสมาน โคตรบัณฑิต	๑๔๙ หมู่ ๘ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	นวดแผนไทย
	นายสุวรรณ เทียงดีฤทธิ์	๓๐๗ หมู่ ๘ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	นวดแผนไทย
	นายยงยศ มงคล	๒๒ หมู่ ๔ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	นวดเส้น
๒. การทำลูกประคบ	นางบังอร วรรณคำ	๔๗/๑ หมู่ ๗ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำสมุนไพรพื้นบ้าน และลูก ประคบ
	นายธงชัย ภิญโญทรัพย์	๑๐๓ หมู่ ๘ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำกรงนก
๓. การผดุงครรภ์ โบราณ	นางสมใจ เตียวหุ	๗/๑ หมู่ ๔ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	หมอดำแย

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๕
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา
ด้านศิลปกรรม

ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของภูมิปัญญา	บริเวณที่พบ	ลักษณะเด่น
๑. มโนราห์	นางเอมอร ไพราม	๓/๔ หมู่ ๖ ต.เขี้ยวเหลียง อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	รำมโนราห์
	นางฉลวย เรือชัย	๑๒/๒ หมู่ ๔ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	รำมโนราห์
	นางประนอม สิ้นแก้ว	๑๘ หมู่ ๔ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	รำมโนราห์
	นางยุพิน มงคล	๒๒ หมู่ ๔ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	รำมโนราห์
	นางผิวจันทร์ สอนใจ	๒๕/๓ หมู่ ๔ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	รำมโนราห์
	นางประพิม วิจิตรโสกา	๒๘/๑ หมู่ ๑ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	รำมโนราห์
๒. ดนตรีพื้นบ้าน	นายคำศรี พรหมดาว	๒๙๐ หมู่ ๗ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	เล่นดนตรีพื้นบ้าน
	นายคำแดง พรหมดาว	๖๘ หมู่ ๗ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	เล่นดนตรีพื้นบ้าน
	นายอิสระ คั่นระเนตร	๑๘/๔๕ หมู่ ๗ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	หมอลำ
๓. การวาดภาพ	นายครรชิต แซ่เตีย	๒๑ หมู่ ๘ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๕
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนา
ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของภูมิปัญญา	บริเวณที่พบ	ลักษณะเด่น
๑. การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	นางทองศูนย์ ศาलगาม	๘๕ หมู่ ๓ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	แกนนำสิ่งแวดล้อม

ด้านอื่น ๆ

ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของภูมิปัญญา	บริเวณที่พบ	ลักษณะเด่น
๑. การทำอาหาร	นางราตรี รักนุช	๒๗/๕ หมู่ ๔ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ทำขนมครองแครง กล้วยฉาบ ถั่วทอดสมุนไพร น้ำพริกตะไคร้
๒. การทำชา	นายผั่น คันธะมาลา	หมู่ ๗ ต.บ้านนา อ.กะเปอร์ จ.ระนอง	ผลิตชาใบหม่อน